

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ

№ 7/16.05.2023 г.

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 16.05.2023 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Нели Огнянова

ЧЛЕНОВЕ: Александър Кашъмов
Бойко Василев
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Диляна Илиева
Даниела Тренчева
Ирина Недева
Илия Вълков

изслуша доклад по жалба с вх. № 10-005/2023 г. на Р.З.К. срещу БНР, програма *Хоризонт*, предаване *Политически некоректно*, водещ П. В., от 11 февруари 2013 г. В жалбата се твърди, че е осъществено нарушение на Етичния кодекс на българските медии от страна на *Българското национално радио*.

Ирина Недева не участва в обсъждането.

I. ПРОЦЕДУРА

1. Жалба с вх. № 10-005/2023 г. се отнася до нарушение на Етичния кодекс на българските медии, осъществено чрез предаването *Политически некоректно* на БНР.
2. Жалбата е подадена в допустимия от правилника срок.
3. КЖЕ обсъди допустимостта на жалбата, жалбата е допустима.
4. Представено е становище от Българското национално радио.

II. ЖАЛБА

Жалбата е от Р.З.К. от гр. И. Според жалбоподателя в предаването се скриват и изопачават факти: *С преднамерено ироничен тон с израза -цитирам: "Просто прилежно се запознаваш с последните указания изпратени от Брюксел и Вашингтон и вече знаеш какво да говориш, и какво да правиш. Дори да мислиш не е необходимо. Само изгълняваш"*, водещият изопачава факта, че Европейският съюз е политически и икономически съюз между 27 европейски държави, една от които е и България, и е резултат от процес на доброволна политическа и икономическа интеграция между национални държави

в

Европа.

С използването на този израз водещият преднамерено скрива и изопачава факта, че решенията, които приема Европейският парламент, членовете, на който, се избират пряко от гласоподавателите във всички държави членки, вкл.и в България, са демократично приети решения, наричайки ги *"указания изпратени от Брюксел"*. Посочването на столицата на САЩ, Вашингтон, е в същият контекст, с ясна цел за скриване и изопачаване на факти, а именно решенията, които се вземат, вероятно, на ниво Организация на Северноатлантическия договор (НАТО), в която също членува България са наречени *"указания изпратени от Вашингтон"*.

Искането е КЖЕ да постанови нарушение на Етичния кодекс на българските медии.

III. РАЗПОРЕДБИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

1.1.1 Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

Получено е становище от ответната страна – БНР. В него се посочва, че:

- *коментарът е публицистичен жанр, в който мисленето на автора доминира;*
- *става дума за мнение, подчертано от водещия като лично, което не е в нарушение на Закона за радиото и телевизията;*
- *критиката към институции не може да се счита за недопустима.*

V. ФАКТИ

Водещият обявява темата – свободата. *„Ако се промотира само една единствена гледна точка, няма никакво значение какво става по този свят.“* Цитира се Бягство от свободата, обявява се, че хората бягат от свободата и не искат да бъдат свободни, предпочитат някой друг да взема решения и чакат някой друг да определи съдбата им – партията и правителството, Еврокомисията или Държавният департамент. *„Просто прилежно се запознаваш с последните указания на Брюксел и Вашингтон – и не е необходимо да мислиш. И тези, които се отказват от личната свобода, се превръщат в надзиратели и пишат доноси срещу всеки, позволил си да бъде свободен. За щастие те не могат да изградят тоталитарно общество. Който цени личната си свобода, трябва да се противопоставя на всеки опит тя да бъде унищожена, дори когато обясняват, че ограниченията са в името на евроатлантическите ценности“*, заявява водещият.

По-нататък предаването продължава с други теми, които не са визирани в жалбата. Тя засяга въведението и тезите на водещия в него.

Запис от предаването може да се чуе на сайта на БНР и в канала на БНР платформата Soundcloud, а на сайта на БНР е публикуван и поредният коментар на водещия – П. В. с подзаглавие: *"Именно тези, които най-стремително изоставят личната си свобода, правят всичко възможно да я забранят и на останалите. Да, те се кълнат, че обичат свободата. Но иначе zakлеймяват всеки, дръзнал да излезе извън коловоза на разрешеното"*.

По-долу в сайта на Българското национално радио е публикуван текстът на въведението изцяло, без никаква намеса в жанра „коментар“ е развита идеята на водещия, че онези, които искат да отнемат свободата, *„си служат с речника на актуалния новговор. Обясняват ви,*

че всичко, което правят, е в името на прогреса, на „евроатлантическите ценности“ и на „цивилизационния избор“, който България била направила. Всъщност тези клишета имат една-единствена цел – да ви лоботомират, образно казано, да направят от вас това, което Властта направи с Патрик Макмърфи, героя от „Полет над кукувиче гнездо“ на Кен Киси. Ние пък трябва да направим всичко възможно, за да запазим свободата си.“

VI. МОТИВИ

КЖЕ разгледа жалбата, запозна се с предаването, с публикацията на сайта на Българското национално радио и с постъпилото становище на Българското национално радио.

По т.1.1.1.

Обсъждането на КЖЕ се съсредоточи върху етичните аспекти на твърденията на водещия, характеризирани като „Коментар на водещия“ – с което се акцентира върху авторския характер на казаното. Позициите на П. В. са в ясна жанрова форма – коментар. Жанрът „коментар“ се свързва с лична интерпретация на събитията и вероятно общественото радио приема, че именно в този смисъл, като лично мнение, твърденията на П. В. ще бъдат разбрани от слушателите: това не е информационен текст – т.е. не би трябвало слушателите да приемат мнението на водещия за факт.

КЖЕ вече е имала възможност да се произнесе по отношение на жанра „коментар“, например в решение по жалба № 07-043 срещу изданието *Сега* за коментари в рубриката *Наблюдател*, и е приела, че коментарите са оценъчни текстове, които при това не е задължително да съвпадат с гледната точка на редакцията¹.

По отношение на коментара на водещия П. В. (а) в предаването в ефир и (б) в публикацията на сайта от 11 февруари 2023 г., въпросът е има ли предели за свободата на изразяване в жанра „коментар“ и, ако отговорът е положителен, дали водещият е преминал допустимите предели с твърденията си, че „изпълняваш указание – и да мислиш не е необходимо“ и че „тези, които искат да ви отнемат свободата, казват, че го правят в името на евроатлантическите ценности“, „лоботомират ви“.

Свободата на изразяване е една от основите на демократичното общество и едно от основните условия за неговия напредък и за самореализация на всеки индивид, но тя има предели, се подчертава в практиката на Европейския съд по правата на човека. Свободата се отнася не само за информация или идеи, които са приети благоприятно или се считат за безобидни или безразлични, но и за тези, които обиждат, шокират или смущават. Такива са изискванията за плурализъм и толерантност, без която няма „демократично общество“. Все пак свободата на изразяване има и предели, посочени в член 10, ал. 2 на ЕКПЧ.²

¹ <https://mediaethics-bg.org/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A0%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%E2%84%96-5-%D0%BE%D1%82-2021-%D0%B3-%D0%BF%D0%BE-%D0%B6%D0%B0%D0%BB%D0%B1%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%A1.%D0%98.-%D1%81%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83-%D0%A1%D0%B5%D0%B3%D0%B0-1.pdf>

² ECHR, Von Hannover v. Germany (no. 2), §101

Евроатлантическите ценности са записани в Договорите на ЕС. Европейският съюз се основава на ценности, между които и свободата на изразяване – и това не е клише, а нормативна обвързваща основа на една демократична общност. Отричането на ценностите на ЕС е отричане на основни положения, записани в първичното право на Съюза. Друг е въпросът дали всеки, който говори за евроатлантически ценности, реално се ръководи в поведението си от тях.

КЖЕ не установява отричането на евроатлантическите ценности да се е превърнало в елемент от редакционната политика на общественото радио.

Комисията за журналистическа етика не за пръв път разглежда жалби по отношение на изразени възгледи, които предизвикват смущение или недоволство. В конкретния случай КЖЕ приема, че коментарът е означен като такъв и дори да е неприемлив за част от аудиторията, в конкретния случай **не представлява нарушение на т.1.1.1. от Етичния кодекс.**

По т. 1.1.5.

КЖЕ има възможност да се произнеса и по спазването на разпоредби от Етичния кодекс на българските медии, които не са изрично посочени в жалбата. По разглеждания казус КЖЕ обсъди прилагането на разпоредбата на т. 1.1.5. за медиен плурализъм. Известно е, че съществува и паралелно законово изискване към обществените медии БНР и БНТ за плурализъм във всяко едно предаване.

КЖЕ се обедини около извода, че принципът *медиен плурализъм*, който според Българското национално радио е защитен чрез избрания съботно-неделен формат на предаването *Политически некоректно*, не се реализира в обсъжданото съботно издание на предаването. Без да засяга автономността на общественото радио да взема програмните си решения, КЖЕ анализира изпълнението от страна на БНР на изискването за плурализъм в обсъжданото предаване *Политически некоректно* и намира, че:

- Отделните две (съботно и неделно) издание на *Политически некоректно* не разглеждат едни и същи теми;
- При внимателно изслушване на включваните в ефир слушатели се създава впечатление, че двете издания имат и *различна аудитория*, главно на принципа на лоялност към съответния водещ;
- Липсва съдържателна свързаност между темите, участниците, коментиращите слушатели в *съботните и неделните* издания, едното издание не доразвива, нито допълва, нито обогатява, нито търси съдържателни препратки към представянето на темите в другото издание;
- Слушателите не могат да си съставят информирано мнение по засегнатите в конкретното съботно издание теми, тъй като няма множественост на гледни точки. Водещият оборва и опровергава позиции, чиито автори не са представени, за да могат да ги обяснят или защитят (вж., *„Обясняват ви, че всичко, което правят, е в името на прогреса, на „евроатлантическите ценности“, „лоботомират ви“*)

Отделен анализ заслужава плурализъмът в съдържанието на *Политически некоректно* на сайта на БНР. Въпросът е важен, защото дори граждани, които не са слушали предаването в ефир, се запознават със съдържанието му от представителния сайт на БНР.

Прави впечатление, че водещият на съботното издание публикува авторски коментар, а на неделното – не, така че на сайта на *Българското национално радио* преобладават коментарите към съботното издание на предаването. При това на сайта на БНР се публикува авторската позиция на водещия по определени теми, но за слушателите няма откъде да получат ясни индикации каква е позицията на самото обществено радио по съответните теми.

Предмет на разглежданата жалба е едно съботно издание на предаването. Запознавайки се с конкретното издание от 11 февруари 2023 г., Комисията установява липса на многообразие на гледните точки. Многообразието в предаването не се постига с неделното издание, което има собствени водещ, стил, теми и отделен облик и аудиторията няма обективни основания да възприема двете предавания като съдържателна цялост.

Следователно, според КЖЕ налице е неизпълнение на т. 1.1.5 *В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки.*

На основата на събраната информация и направения анализ, във връзка с чл. 17, ал. 1 от Правилника за дейността, Комисията за журналистическа етика прие следното

РЕШЕНИЕ:

КЖЕ обсъди баланса между свободата на изразяване и другите защитени от закона права и ценности и намира жалба с вх. № 10-005 /2023 за **неоснователна** по т.1.1.1. *Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти. КЖЕ установява нарушение по т. 1.1.5. В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки.*

Съгласно Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

Председател на КЖЕ:

Нели Огнянова

Изпълнителен директор на

Фондация НСЖЕ :

Ева Петрова